

«Москва Мыекъупэ Сыщылъыхъугъ»

Мээ зытукъе узэкъе бэжъмэ «Адыгэ макъэм» иредакции нааэ зытыридэгъе пшьашъе гъешэгъон нэуасэ сиофхъугъ. Итхыгъехэм сяджагъ. Етланэ Резсова Ирина ылоу аклэтхагъе ахэм ащищхэр кыхэтутыгъех. «Адыгэим ицыфхэр» зыфиорэ рубрикэм чэтхэу ашт итхыгъе кэклхэр кызэкъелъыкъуагъех, джыри кындгъеханхэ тигу хэль.

Москва щыпсэурэ актерэу Бэгъ Сайд, зымылъегъурэ пшьашъе ныбжыкъе, опернэ ордыйоу Клэнбэ Нэфсэт, актерхэу Зыхъе эшхъэгъусэхэу Зауррэ Мэлайчэтре, философэу Хананхъу Руслан, нэмикхэр.

Мыхэм яхылъагъеу тигъезет бэрэ кыхэтутуягъе хуягъеми, Иринэ ахэр чыжъеу щылъу кызэрильгъухэр, кызэрэгурьохэр тшогъешэгъоныгъыкли ары кыхэтутынену зыкитхуягъагъ. Етланэ тигъе кэкл цыкъум авторын кызыгъетуягъэр тшогъешэгъонену уапашхъе кызэрэгиргъеуцорэр тигу рихъугъ. Мыекъупэ щыпсэурэ, лъялък журналистиэм щыпсэурэ, тицыфхэр зеришхэр, дгъешэгъуагъ. Итхыгъе еджагъехеу «Мыр хэт щыш, тигд кыкыгъ, урысым адыгэхэм сид ахишыкырэ?» зыфеноштыр тигу кыхъагъехэр

Иринэ непэ нэуасэ фэтшыщих.

Пшьашъем янэ адыг, Салыйхэм яхъу, ятэ урыс, Курске хэкум щылъ. Ире янэрэ ятэрэ Москва щызэукальгъех, щызедеджагъех, къээрэшагъех, япшьашъе нахъыж ашт кышыгъуагъ. Лымрэ-щэмрэ янинститутуягъеу Москва дэтыр кыаухыгъ, лы промышленностымкэ инженеров. Едженэр кызыахым, Мыекъупэ къагъэзжыгъ. Ятлонэрэ пшьашъеу Иринэ Мыекъупэ кышыгъуагъ, лицеюу N 19-м щеджагъ. Аш үүж Адыгэ къэралыгъо университетын французызэмрэ араплыбзэмрэ щызэргъешэнену 19-м щылъуабзэхэмкэ факультетын чахъе шоигъуагъ, ау хуягъэп. Етланэ Ростов пэмычыжъеу щыт кылэу Шахты дэт университетын чэхъагъ, щеджагъ, исэнэнхат рекламэм фэгъехыгъ. Ыпшъекъе кызэрэштыкъеуагъ, Москва 1оф щеши, журналистиэм щэлажъ,

ильтээсбэе хуягъеу ашт щэпсэу.

Пшьашъем адыгагъэм, адыгэ тарихым, адыгэ зэхэтийкэм осэшхо афешы. А зэпстэур зэхишэнимкэ анах зишуагъе къэклуагъэр ят ары. Аш адыгэхэм шхъялафэу афишырэр, шу зэрильгъухэрэп ишшашъе щысэ дэгъу хуягъэ. Иринэ сидрэ лъэныкъо кытегушиэмии, ятэ хэмтэу гущылъуашътэп, сидрэ адыгэ къэбари ар хэт, пчегум ит. Аш адыгэ тарихым хэзыщагъэр, пшэу Инал икъебар, я 14 — 15-рэ лъашэгъухэм адыгэхэм 19-м щеджагъ. Аш үүж Адыгэ къэралыгъо университетын французызэмрэ араплыбзэмрэ щызэргъешэнену 19-м щылъуабзэхэмкэ факультетын чахъе шоигъуагъ, ау хуягъэп. Етланэ Ростов пэмычыжъеу щыт кылэу Шахты дэт университетын чэхъагъ, щеджагъ, исэнэнхат рекламэм фэгъехыгъ. Ыпшъекъе кызэрэштыкъеуагъ, Москва 1оф щеши, журналистиэм щэлажъ,

— Сята кылэу Мыекъупэ щылъеми ѿшагъэп Лермонтовын итхыгъехэм зяджэм, Бэлэ фэдэу адыгэ пшьашъе кышэнену зытыеуубытэп, — къеуатэ пшьашъем. — Иалэрэ пшьашъе Мерэм фиусыгъ. Едже пэтээ апэрэу Мыекъупэ кызэкъом,

кызэрэлгъокыштхэр ымышшэу лъэшэу гумэкъигъе. Ау ежъ кызэрэшомышшэу хуягъе. Сята ренэу ыгу къэкъыжы апэрэу Мыекъупэ къэклуагъеу зэгъуашъем, кылэу зэупчыгъем урамыр зыдшылъэр кыриди, ау шукалаэр куагъеу кынгъээжъи тэрэзэу кызэрэримыуагъемкэ зызериумысыжыгъагъэр. Сята ар лъэшэу шогъешэгъоныгъ. Аш фэдэ шогъешагъеу зэрихылъэхэрэм лъэпкын уасэ фырагъешыгъ.

Иринэ Москва зэком алэ кызщыргъэжъагъэр адыгэхэм альхынуыр ары. «Москва Адыгэим сищылъыхъугъ», — elo пшьашъем. Постпредствэмкэ кыригъэжъагъ, Адыгэ Хасэр кыгъотыгъ, адыгэхэм афэгъэхыгъе сидрэ юфтхабзи хэлэжъагъ.

Тыдэ щылъеми, адыгэхэм епхыгъе горэм лъэхъу. Іэкъыбим гъэспэфакло куагъеми Ѣгъупшэжъыш, ежъ шогъешэгъоным үүж ехъ. А хэгъэгум адыгэхэм яхылъагъеу, ахэм яхыгъе пкыгъигъе горэхэр щылъеми кынгъотыт, зэригъешшэшт.

Пшьашъем кандидатскэ диссертации етхы, ау ар адыгэхэм яхылъагъэп, хэдэзынхэм ягъом шылъем-амалэу агъефедхэрэм афэгъэхыгъ.

Ильэсипш тешшэмэ Иринэ зэрэхъуштыр, зыфедштыр зэрилгэгъурэмкэ сеупчыгъети, псеуплэ тэубытагъе илэу, зыпкь иуцгъе тхаклоу арэу кысилиагъ. «Тхэнэрэ анах гүхэхъошко зыхээгъотэрэ 1оф», — elo пшьашъем.

СИХЬУ Гошнагъу.

Тыкъэзыуцухъэрэ дунаир Къэухъумэгъэныр

Адыгэ Республиком и Общественнэ палатэ зэхэсигъоу илэгъем пэщэнгъе дызэрихъагъ ашт итхаматэу Устэ Русльян. Юфтхабзэр зыфэгъэхыгъагъэр тыкъэзыуцухъэрэ дунаир изытет, ар къэухъумэгъэным пае Республиком щылъешэгъэн фоаэр ары.

Зэхэсигъом хэлэжъагъех Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Комитет итхаматэу И. Ческидовыр, АР-м и Общественнэ палатэ итхаматэ игудзэу А. Крюковар, Росприроднадзорым и Гъэлорышланлэу АР-м щылъем ипащэ игудзэу В. Сердечнэр, Общественнэ палатэ хэхэр, Мыекъолэ Къэралыгъо технологоческэ факультет истудентхэр.

Юфтхабзэм пэублэ пасалье кышишилъе Устэ Русльян зэхэсигъом хэлажъехэрэ шуфэс къарихыгъ. Тиреспубликэ тыкъэзыуцухъэрэ дунаир изытет анах 1офигъо шхъалеу щылъем зэрашыцыр кыуагъ ыкымы 1офхабзэр ильэгъор ильэсир зербаиштыр кыуагъ Р. Устэм. Зэхэсигъом докладхэр кыышашыгъяхэх чыюпсым икъэклуаплэхэр ыкыты тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къэухъумэгъэнимкэ Гъэлорышланлэу Адыгэ Республиком илэм ипащэ игудзэу Ешэкъо Аслъан, Роспотребнадзорым Адыгэимкэ и Гъэлорышланлэу ипащэу С. Загороднер, Адыгэ Республиком мээхэмкэ и Гъэлорышланлэу ипащэу Былымыхъе Рэшыде, нэмикхэмий. Шхъадж 1офшлэнену зыфэгъэзагъэм ылъэныкъоклэ тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къэухъумэгъэнимкэ агъэцаклэрээр зыфэдэр, гумэкъигъоу щылъехэр, ахэр дэгъэзжыгъе зэрэхъущ шылъехэр, 1офхэм язытет нахъышу шылъемэн пае шлэгъэн фоаэр кыралотыгъигъех.

Ведомствэхэм япашхэм кашашыгъе докладхэр зядэу науухым Общественнэ палатэ хэхэр кызэрэхъашыгъемкэ,

тыкъэзыуцухъэрэ дунаир епхыгъе гумэкъигъохэр щыгъээзжэгъэнхэм зыгъэзжыгъохэр щылъем. Ахэм зэу ашыц экологиим илофыгъохэм язвэхъын зыгъэзжыгъохэр шэпхъе базэ зэршыцээр. Аш нэмикхэр тыкъэзыуцухъэрэ дунаир щынэгъончээ щытвымкэ ыкыты щылъымкэ икъюпсым икъэклуаплэхэм язытет нахъышу шылъемкэ социалын-экономикэ хэхъоныгъэхэм яхыгъе программэу 2025-рэ ильэсийн нэс тельтигъагъэр аштагъ.

Арэу щытми, къэлгъэн фоаечыопсым икъэклуаплэхэр зыгъэфедхэрээр тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къэухъумэгъэнимкэ агъэцаклэрээр зыфэдэр, гумэкъигъоу щылъехэр, ахэр дэгъэзжыгъе зэрэхъущ шылъехэр, 1офхэм язытет нахъышу шылъемэн пае шлэгъэн фоаэр кыралотыгъигъех.

Щественнэ палатэм зерильтэрэмкэ, мы лъэныкъомкэ сид фэдизэу 1офхъэбээ гъэнэфагъэхэр зэрхъехэм, тыкъэзыуцухъэрэ дунаир ылъэныкъоклэ гумэкъигъохэр щылъем. Чыюпсир къэухъумэгъэнир зэрэкъинир хабзэм зыгъэгъупшэу фэдэштэп, аш фэгъэхыгъе зефедхэрээр ташохэри мэзэу, 1офигъоу Адыгэ Республиком ылъэныкъоклэ ар зэшохыгъе хуягъеу пфэштэп. Непэрэ мафэмкэ анах мэхъанэ зиэу ыкыти зэшохыгъе шылъемкэ социалын-экономикэ хэхъоныгъэхэм яхыгъе программэу 2025-рэ ильэсийн нэс тельтигъагъэр аштагъ.

Арэу щытми, къэлгъэн фоаечыопсым икъэклуаплэхэр зыгъэфедхэрээр тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къэухъумэгъэнимкэ агъэцаклэрээр зыфэдэр, гумэкъигъоу щылъехэр, ахэр дэгъэзжыгъе зэрэхъущ шылъехэр, 1офхэм язытет нахъышу шылъемэн пае шлэгъэн фоаэр кыралотыгъигъех.

КИАРЭ Фатим.

непэ хэкл ыкыти пыдзэфэ кубическэ метрэ миллион 16 фэдиз ашызэтэрихъагъ.

Аш нэмикхэр дгъэфедэрэ ыкыти тызашъорэ псым изытет нахъышу шылъемэн епхыгъе 1офхъэбээ гъэнэфагъэхэр зэрхъанхэ зэрэфаэр зэхэсигъом кынгъуагъ. Сыда пломэ гупчэ псырыкъуаплэхэм къарычырэ псуу цыфхэм агъефедэрээм нитратэу хэлъымкэ гигиен шалхъэхэм адиштэрэп.

Аш 1офигъоу Адыгэ Республиком икъэклээ икъэклуаплэхэм яхыгъе 1офигъоу Адыгэ Республиком ылъэныкъомкэ сид фэдизэу 1офхъэбээ гъэнэфагъэхэр зэрхъанхэ зэрэфаэр зэхэсигъом кынгъуагъ. Сыда пломэ гупчэ псырыкъуаплэхэм къарычырэ псуу цыфхэм агъефедэрээм нитратэу хэлъымкэ гигиен шалхъэхэм адиштэрэп.

КИАРЭ Фатим.

Анцокъо Хъаджыбэч къызыыхъугъэр

Адыгэ алфавитымрэ тхыбзэмрэ къакъугъэ гъогур

Хэтрэ лъэпкъи ежь ыбзэкъэ тхыбзэ илэнүр цивилизацием хэшагъэ хъунымкъэ анахь нэшэнэ шъхьаңу щит.

Фашіәхэр адигабзэкъэ храмхэм ашырагъякъо-къыштыгъе ыкъи Евангелие адигабзэкъэ зэдзэ-къгъэр альфедэштыгъе къэзыгъэнэфэр лъэужхэр фольклорым Ш. Нэгумэм къихегъэши. Мы лъэхъаным адигэхэм къералыгъо

агъэпсыным пэблэгъэ дэдэ хъугъагъэх. Ау гуннхэм темыр-кавказ лъэпкъхэм къарашибылгээ лыгъечээ заом зэтири-лэжагъ мыхэр илэсийшэхэм къазыфагу цивилизацием хэшагъэ хъунхэр. Я XI — XII-

Зэкъэм анахь тхъамыкъэгъо-шхоу кавказ лъэпкъхэм къарашибылгээ Кавказ заом адигэхэр лъэпсэкъоды хъуным нигъэсъгъагъ. Зэгорэм миллион пчагъэ хъущтыгъе адигэхэм ашыщэу заом, гъаблем, чыыэм къялъжыгъе минишэе пчагъэхэр итэкъухаагъэ хъугъэх.

Джауштэу зэо-бэнэ мыухыжь-мэ апэлтэу илэсийшэхэр къэзыхыгъе адигэхэр къералыгъо хъугъо рагъэфагъэп.

Хъишъэм къызэрхэнагъэмкъэ, шапсыгъе гъесагъе Шэрэллыкъо Хъаджэ Нэтлаокъом

Анцокъом иалфавит буквэ 68-рэ хэт ыкъи зэкъиломи хъунэу адигабзэм хэт макъэхэр къеубытых.

Рэ лъэшігъухэм Адыгэ хэкум инэу зиушъомбугъулагъагъ, чылыс-хэр чыпладбэм къащызэуахыгъех, ахэм монаххэр (шэуджэнхэр) адигэмэ къахекъигъехэх ашылажьаштыгъэх (*Н. Лэупаки*).

Къералыгъо гъэпсыкъе ялэхъуным, аш даклоу тхыбзэр къыхахыным мы лъэхъаным

1814 — 1825-рэ илэсхэм азы-фагу адигэ алфавитыр зэхигъе-улагъагъ, ау тхыбзэм ар лъап-сэ фэххуугъэп: чыыекъе пкы-хаплэ ыльэгъулагъ Тхъешхом

ыгъэмисэу бзэ шхъафитэу

психъоу чьэрэм фэдэр дэквачэм зэрэдигъеуцорэм пае. Мэхъэшагъом, штагъем хэтэу къы-

адигэхэр пэблэгъагъагъэх. А процессир джыри тхъамыкъэгъо зэпымыуужьэу тэтар-монголхэм, Тамерлан, Тохтамыш адигэмэ къафахыгъэм зэтыри-лэжагъ. Аш къыкъелтыкъо илэсийшэхэм къазыфагу зэпымыуужь заогхэр адигэмэ къарашибылгагъ Кырым хъанхэм, нэгъойхэм, Дышье Ордам. Ахэм зэтъялэжагъ лъэпкъым ихэхъон, изко-номикэ зыкъытэйниш, дунаим щызекъорэ цивилизационнэ процессхэм ахэшагъэ хъуныр.

Хъишъэм къуубытыре лъэхъаным узыхэлтихъекъе, нафэ мэхъу адигэхэр къералыгъо гъэпсыным мыйзэу, мыйтюу пэблагъэ зэрэхуугъэхэр. Тхыбзэр лъэпкъым гъэпсынир зэкъэм ашэу зэпхыгъэр къералыгъо илэхъуныр арь. Я VI-рэ лъэшігъум илэхъан адигэхэр чыристан диним зехъехэм, дин фэло-

зэуущыжым, ежь ылашхъекъе Нэтлаокъом ар ыгъэстийгъигъ (*Н. Щербина*).

Тхыгъеу къэнэжыгъехэм къызераушхъатырэмкъе, Петербург университетим икелэгъаджэу Н. Грацилевскэм урсы графикэ лъапсэ илэу 1829-рэ илэсэйм адигэ алфавит зэхигъеуцагъе ыкъи ар ыгъэфедэштыгъэх. Үлжкээ а алфавитыр ашырагъаджэштыгъэх.

Къалэхэр зэфатхэштыгъехэу хъишъэм къеуатэ. Гукъаор, аш илэвүж зи къэнагъеу тильэхъан къыннэсъжыгъэп. (*А. Хъатлан*).

Адигэмэ ильес заулэ ахэсигъе урсы офицерэу Л. Люлье урсы графикэм техигъеу адигэ алфавит зэхигъеуцагъе ыкъи ар ыгъэфедээ ытхыгъе гүшүальэ 1846-рэ илэсэйм Одессэ къышыдигъэгъигъигъ. Аш къигъулагъ адигабзэм играммитикэ къэл. Алфавитын Ѣыкъагъеу илэхэм, икъоу бзэм дэлжээхэн зэрэфэмынхазырым къаҳекъыкъе, Л. Люлье илофшагъе адигэмэ ягъэсэнгъе, тхыбзэм ежьва-плэ фэххуугъэп.

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку ыкъи адигэ-инджылыз-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Адигэмэ гъесэнгъе адигэ-инджылыз-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи латин графикэхэр зэдигъэфедэхээ 1854-рэ илэсэйм Лондон къышыдигъэгъигъ «Инджылыз-адигэ-тырку гүшүальэ» (*А. Д. Іашхъемаф, А. Хъатлан*).

Инджылыз гъесагъеу Л. Лоевье араб ыкъи

ИЛЬЭСИ 170-РЭ ХЪУГЪЭ

Адыгейим щыпсэурэ цыиф губзыгъэхэри яльэпкыбзэктэхэн-еджэнэр зэрямын эигээгумкыштыгъэх. Анахьэу зыцэ къеплон пльэккышты Анцокъо Хъаджыбэч, Аскъэлае щыпсэущтыгъэх. Мыш 1878-рэ ильэсийм адигэ алфавит араб графикэм тэхигъэу зэхэгъэуцо. Ар ыгъэфедээ гүшүэхъээр, орэдхэр, йорытуатэхэр, пши-сэхэр таурыхъээр етхых. Анцокъом иалфавит буквэ 68-

рэ хэт ыкіл зэктэхэнэу адигабзэм хэт макъехэр къеубыхъ.

Анцокъо Хъаджыбэч илофшагъэхэр хеутыгъэхэу къымылъэгъэхъэми, джы къизнэсигъэми лъэпкын ахэр фэлажъяхъ.

Адыгэхэм, адре лъэпкы ма-къехэн тихэгъэху исхэм афэдэу, тхэн-еджэнэр, аш даю тхыбзэр ял зыхыгъэхээр Октябрьскэ революцием ыуж. Ар Лен-

ниным ильэпкы политикэ къиздихыгъ. Ныдэльфыбзэктэхэнэу еджаплэхэр къизз-иуахыгъех, алфавитхэр лъэпкыбзэ пэлч фызэхагъэуцагъ, зердэжэштэх тхылхэр къидекъеурагъэхъагъ, бзэхэм яушетын фежъагъехъ.

Адыгэ тхыбзэр гъэпсыгъэхууным ыпекъе ыгуу хылын къыкыгъ: араб графикэмкэ къежи, етланэ латин графикэкэ зэблэхъгъэхъ хуугъэ, аш ыуж

непэ тызэрылэжъэр кириллицэр адигэ тхыбзэм лъапсэ фэхъу. 1918-рэ ильэсийм правительствэм иунашьокъе Сихъу Сэфэрбый араб графикэм тэхигъэу алфавитым ипроект къыгъэхъазырыгъ, Хыдзэлэлтийр кыгъоу атхыгъе учебникымкэ 1927-рэ ильэсийм нэс еджаплэхэм ашырагъэдажъехъ. Мы ильэс дэдээм Н.Ф. Яковлевымрэ йашхъэмэфэ Даутэрэ зэкыгъуухъэу латин графикэр ылъап-

сэу алфавитыкъе къыхахыгъ. Аш ыуж, 1937-рэ ильэсийм къын-щегъэжъагъэу джы тызэрылэжъэр алфавитир мы гъесэгтийм зэхагъэуцагъ.

Адыгэхэр егашлэм зыкэхъопсыштыгъэхэ тхыбзэр ялэхъу. 5

БЫРСЫР Батырбый.
Филология шэныгъэхэмкэ доктор. Гуманитар шэныгъэхэм апиль республика институтын ипаш.

Лъэпкъ гупшысэм иухъумакъу

Яакылки, ягупшысакъеки, язекуякъеки къаҳэххэу адигэ лъэпкын бэ зиггүү шүүкэе пшиынэу илэр. Ахэм зэу ашыц Анцокъо Хъаджыбэч Шыхъанчэрые ыкъор.

Чъэпьюгъум и 26 — 27-м, Анцокъо Хъаджыбэч къизыгъуухъэр ильэси 170-рэ зэрэхъурэм ехуулэу, дунэе мэхъянэ зиэ научнэ-практическэ конференции институтын бзэшэнгъэмкэ иотдел иофышэхэм зэхашцэ. Аш Къэрэшэ-Шэрдэжэсийм, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Грузиим, Абхазыим, Тыркуем, Азербайджан, Дагъыстан ыкъи нэмыйк хэгъэгүхэм, республикэхэм къарыкъыщ шэныгъэлэжъхэр хэлэжъэштыхъ.

Анцокъор зэрэхъарыфыльэ зэхэгъэуцокъуягъэм нэмыйкэу, аш усэу, ордэу зэхилхъагъэхэри, тхыдэжъэу, гүшүэхъэхэри ыгүйгэхъэхэри къытлыгъэсигъэхъ. Ежь философэу зэрэштыгъэхэри къэзүшүхъатрэ гупшысэе куухэр зыхэлт итхыгъэхэр, иофшагъэхэр лъэпкын къыфигъэнагъэх. Ахэм таатыгушын амал непэ ти.

Хъаджыбэч дэгүү дэдэу къыгурьоштыгъ гүшүэхъэхэр гүшүэлэхэе зыхэмт гүшүэхъыгъе къэко цыкъукъе къэуягъэхэм, акъыл нэфыр, ышыгъэр, зэфагъэр, шыпкъагъэр, гупшысэе куур зэрхэлтыр. Гүшүэхъэхэр Анцокъом ыгүйгэштэхъэх ыкъи игүшүээ зыщицкъагъэм, зыщигъом къыхигъэуцощтэгъэх. Иэпэрхтэу «Анцокъо Хъаджыбэч игупшысэхэр» зыфиорэм гүшүэхъээ 210-рэ фэдиз къыхэдгъотагь.

Мыгъэр а къизыхъуухъэр ильэси 170-рэ мэхъ. Аш ехуулэу ишынэгъэхъ гъогу зышнээрэм къэктэу ыгуу къаджыкъыжын, зымышнээрэмкэ гъуазэ хүн. Шэныгъэзехъе хууштыр 1846-рэ ильэсийм къуаджыу Лыгъотх къыщыхъуухъэр лэжъекъо унагъу. 1874-

рэ ильэсийм Хъаджыбэч Аскъэлае щыц Шэмбэтыкъоу арабызэри къурланыбзэри дэгью зышнэхъу, сымаджэмэ ялзэними фэлэпэасэм нэйусэ фэхъу. Шэныгъэзехъе хууштэм ар үстазы шыхъаалэу илгээ, нэувжым ятэнэпюс хуужыгъэгъэх. Шынэзэралотэжъырэмкэ, Хъаджыбэч шэныгъэхъу тхыл тхынымки лэзэнымки къылэкъехъагъэштыхъ.

Цыфмэ афишээрэм къыхэкъе Хъаджыбэч ежь ышыхъе пылыжынэу уахтэ илгээп. Аужыкъэм, унагъо имынээ ильэс шэныкъомо ехуугъагъ. Шыао къызыфхъум, ильэс шэныкъорэ хырэм итыгъ. Клалэм Нуух фуасыгъа пегъымбарым ыцэктэхъ. Нуух шыпхуухъу Гошэфыжырэ Къадырхъанрэ, ышэу Исмахиилэрэ илгээхъ.

Хъаджыбэч щынэгъэ гъо-

Шэмбэтыкъом къыритыгъэр апэрэ ублаплэ фэхъуухъэмэ ашыншыгъ.

Хъаджыбэч узыбэми ялзэштыгъэу къалотжэы: чыйузи, тхыакъумзи, пэузи, нэмыйкхэм. Къышто бэгыгъэхэри шэжжье ахимынэу ыгъэхъуяштыгъэх. Сымэджецшэу илгээр ибзэньшхэе унэ цыкъу аргыгъ. Сымаджэу уз хыльзэм иэклихъыгъэмэ ашыншыгъ зэлъаштэхэдэгээри ялуу. Аскъэлае щагъэтэлтыгъигъигъ.

Анцокъо Хъаджыбэч гъэснэгъэм ильэгъохъ, иелфыбэ зэхэгъэуцакъу, тхакло, усакло, орэдус, орэдүү, гүшүэхъуягъ — лъэпкъ гупшысэм иухъумакъу! Ау анахьэу ыкъуачээштэхъигъэзагъеу зыфэлажъэштыхъэр адигабзэр тхыл тхыл ишынэхъары. «Зыбзэгүхъу тхыл язымыгъэштэхъ цыиф

гу хылын къыкыгъ. Ежыр лъэшэу гумызагъэти, бэмэ агъэ-гумэкъыщтыгъэ, къидэмхыхъэрэми агъегупсэфыщтыгъэп. А зэктэхэри аш ипсауныгъэ зэштэхъэштэхъагъ, алэжъагъ.

Мэлпильфэгъум и 5-м, 1921-рэ ильэсийм Хъаджыбэч идунаи ыхъюжыгъ, зыдэсигъэхъ къуда-джеу Аскъэлае щагъэтэлтыгъигъигъигъ.

Анцокъо Хъаджыбэч гъэснэгъэм ильэгъохъ, иелфыбэ зэхэгъэуцакъу, тхакло, усакло, орэдус, орэдүү, гүшүэхъуягъ — лъэпкъ гупшысэм иухъумакъу! Ау анахьэу ыкъуачээштэхъигъэзагъеу зыфэлажъэштыхъэр адигабзэр тхыл тхыл ишынэхъары. «Зыбзэгүхъу тхыл язымыгъэштэхъ цыиф

яхыилэгъэ тхыгъэхэри усэу дэтхэри зэктэхэри зы иофыгъо шхъяаэ фэлжэхъ: лъэпкыбэ-Хъаджыбэч илэпэрхтэх къын-зэхэгъэуцакъу, тхакло, усакло, орэдус, орэдүү, гүшүэхъуягъ — лъэпкъ гупшысэм иухъумакъу!

Хъаджыбэч иусэхэр нэиутхэу щытыгъэхъ, — къыхегъэшы Гышш Нуухъ.

Блэгъохъ Зулкъаринэ мэрэштэу къетхы: «Анцокъо Хъаджыбэч къытфигъэнагъэр бэ. Джыры узэгушысэнэу, зэхэфынэу, уигъэгушонэу ахэм ахэтэйр маклэп, ар аскъэлаемэ язакъо яеп, лъэпкъымынап, лъэпкъымынап, ибъракъэхъэмэ ашыц. Ар хэти щынупшэ хууштэп. Анцокъо Хъаджыбэч адигэхэр зыдэштийэ къуапхээр зэктэхэри къегъэнэфы».

«Зафэр иашэу, шынупхъир игъогоу <...> Анцокъо Хъаджыбэч. <...> А усэктэхэри очылыр мылькукъе дэпшэхъышуущтэп, гъогу зафэу, гъогу занкэу зытэтийн пльэкъытштэп. Идейнэ-творческэ нэшэнэ пытэм тэ: зыншхыитууцэхъ мылькур къээлэжъирэ, цыфигъэ дахэ зыхэлэхъирэ арь усакло шытхуу зыфиорэр, лэжъэн зимиасэу, зыгорэм къылэжъыгъэмэ щынэн зыгу хэлхэр арь ыумысихэрээр. Джа творческэ ekololaklэм ренэу фэшьыпкъагъ Хъаджыбэч», — elo Шхъэлэхъо Абу.

Овчинниковым къетхы: «Точное место захоронения создателя адигейской азбуки Хаджибече Анчока едва ли представляется возможным. Впрочем, может быть, это и к лучшему: такому человеку место успокоения адигейский народ должен найти в своем сердце».

АНЦОКЪО Сурэт.
Филология шэныгъэхэмкэ кандидат, гуманитар уштынхэм апиль республике институтын бзэшэнгъэхэмкэ иотдел иофышэхъ.

Адыгэл! Болгарием и Лыхъужъ

Болгарием и картэ къалэу Стрелец къихэбъотэныр пынклагъоп, аш нэбтырэ мин 400 нахьыбэ дэсэп, ау ар хыкумым щыпсэурэ пэпч дэгью ешэ. Мыщ 1937-рэ ильэсэм Болгарием и Лыхъужъ хүщт Стефан Черткезовыр кыщыхуугь, нэужум аш хэгэгум итарихъ нэклубго гэшэгтэон хитхагь...

С. Черткезовыр фэгъэхыгъэ къэбархэм охтабэрэ тапыхуунэу хуугъэ. Аш кырыкъягъэр итээхъугъэу тхыгъэу джыри щыгэп, бэ ууплъеклужынэу ыкли блэкыгъэ уахтэм къихбъэштыжынэу щытыр. Тебуягъэр хэлтээу къэплон плъекыщтыр зы тофигъу — Стефан Черткезовыр зичигу гупсэ рафхы, зыщыпсэнхэ алъекыщтым лыхъухээз, Болгарием нэсыгъэхээ адигэ унахъхэм ашыц кызэрэшхуугъэр ары.

Я 19-рэ лэшэгтэум ия 80-рэ ильэсэм анэс Болгарием итээхъугъэр зэлтизыуубытгъэхээ Осмэн империем пхыркыхээ, Кавказым къикыгъэхэу зышхъе эзыхъижэхыгъэ цыф купшахохэр Балканым ектугъагъэх. Тхыгъэхъу щыгъэхэм кызэралорэмкэ, адигэхъэр мыщ бэрэ исигъэхэп, унэгъо заулэ хуухэу зыхагъэтэхъэштыгъэхэ цыфхэри къафягъэхэп, ау егээзигъэу зэршытхэм къихкэу къахнэхэу хуугъагъэх. Ахэм ашыц шашгыгъэ лакъою Тэшүхэм къахкэгъэ унагъо горэ псэуптэу Стрелец къидэнгъагъ, аш къитецкэгъэ цыфхэр непа къизнэсигъэми къалэм щепсэух. А унагъом 1937-рэ ильэсэм къиххэгъэ къалэу Стефан ары титхыгъэ зыгъэхъигъэх. Шээожьыем, Болгарием щыпсэузэ, зыщыц лъэпкыр щымыгъупшэнхэ ыкли

ахэмкэоклэнхэм пае Черткезов (Черткесов) алы, лъэкъуацэ къифхахыгъагъ.

Стефан сэнэхьат къин къиххыгъагъэр, цыфхэм ишуацэ аригъэхъынэу Софие дэт къэралыгъо медицинэ институтын чахы, врач хуугъагъэр. Кызыхуугъэ псэуптэу кыгъэзэз-

1963-рэ ильэсэм шышхъэум и 15-м ильэс 26-рэ зыныжь докторэу С. Черткезовыр (Тэшүй) конференцие ин горэм хэлжэхъагъэу игүпсэ Стрелец автобускэ къэлжэхъыгъэ. Цыфхэр зезыщэрэ автобусу чахы, врач хуугъагъэр. Кызыхуугъэ ар зерсигъагъэр къушхъе гьогу къэгэзэгтум кызыщысчтим

жы, тоф ышэнэу ригъэхъагъ. Цыфхэм закыхихъэштынэу э ыцэ аригъэшэнэу ыгүи зышхъи къархыхъэштыгъагъ, ау ареущтэу хуунэу Алахтатамыгъагъ.

Стефан къалэу Велико-Тырново сымэджэштыжъэу дэтым тоф щишэнэу рагъблэгъагъ, ар бэ къыздэхъущт, чыжъэу зынакъэ үүщт специалисттэу альйтэштыгъ.

Ар апэрэ тетысхъаптэсигъ, пчээр къыпэблэгъагъ, зы лъэбэкье ыдзымэ, автобусум икын ылъэкъыгъагъ. Итээхъем ашыц къацышыгъэхъ кызыгурьоштыгъэ закъор Стефан аригъэ.

Ар апэрэ тетысхъаптэсигъ, пчээр къыпэблэгъагъ, зы лъэбэкье ыдзымэ, автобусум икын ылъэкъыгъагъ.

д-р СТЕФАН ЧЕРКЕЗОВ - АД МНОГОПРОФИНА ОБЛАСТНА БОЛНИЦА ЗА АКТИВНО ДЕЧЕНIE

Ежым ышхъэе закъо къуухуумжыныр шомытэрэзэу, машо кызыкъэнагъэхэм ёпээгъэу афехъунуу ригъэхъэгъагъ. Зым үүжзыр итэу цыфхэр автобусум кырихыгъыгъэх, улгъэхэр, сабыхъэр, бзылтфыгъэхэр кызыкъэнагъэхэм ёпээгъэу зерихыгъэхэм фэш «Болгарием и Лыхъужъ» зыфиорэ цэ ляпээр кыфагъэшшошагъ. Медицинэм илофышэхэм я Мафэ Болгарием джы ильэс къэс шышхъэум и 15-м, Стефан зыщыкодыгъэ мафэм, щыгъагъэунэфыкы. С. Черткезовыр ыцэ Велико-Тырново дэт сымэджэшым ехы, аш ишагу джэрэзим хэшхыгъэу исаугъэт дагъэуцагъ. «Я горел, светя другим» ылоу аш тетхагъ. Медицинэ колледжир къэзыгъырэ врач ныбжыкъэнхэм мы чыптэ Гиппократ итхээльянэ кыщацу хабзэ, цыфхэм якъеухъумэн зилахышиу хэзыгъагъэхэм шүхъафтын ляпээр къафагъэшшуашхэрэр ащаатыжыхъ.

Къихьашт ильэсэм Болгарием щыгъагъэунэфыкы щэжъ мафэхэм юбилейтту къахэфэ. Апэрэ хэку сымэджэш инэу «Стефан Черткезовкэ» зэджахъэр гъэтхапэм ильэс 150-рэ зэрхъурэм фэгъэхыгъэшт, ятлонэрэ Тэшүу Стефан пса угье ынагъи ильэс 80 зэрхъущтгъэр зэрхагъэунэфыкы щитим ехыгъэшт. А мафэм цыфыбэ кызызхэхъашт, хъаклэхъэр къэлжэхъ, адигэлэу Болгарием Лыхъужъ щыгъагъэ Стефан шүлкэ агу къагъэхъыжъ.

Сурэтхэм арьтхэр: Стадан Черткезовыр; къалэу Велико-Тырново дэт сымэджэшым иврачхэр С. Черткезовыр иса угъэт къэрыйхъ; Стефан ыцэ зыхъырэ сымэджэшым тетхагъэр.

Нэмык цыфхэр кыгъэзжынхэм пае зыпсэ зыгъэгъэ Стефан Черткезовыр зэрихъэгъэ лыгъэм Болгарием имызакъо, зэрэдунае щыгъууцыгъягъэх, изеклиякэ агэлэпэгъ. Ехыр щымыгъэжими Стефан цыфхэм ашымыгъупшэнхэу къалэхэу Софиерэ Варнэрэ адэт медицинэ институтхэм яудиториехэм ашыцхэм кызыщхъуугъэ псэуптэу культурэм и

Лъэпкъ хэбзакиэхэр

Лъэпкъ зэфэшхъафхэм зэфсхэр ашыхэу, ахэм яжыяки къахагъэлажъэхэу зыхуугъэр бэшгъагъэп. Ахэр Адыгэими, Къэбэртэе-Бэлькъарми, Къэрэшэ-Шэрджэсми ашызэльашагъэх, тикъэралыгъо имызакъо, хэгъэгү зэфэшхъафхэм ашыпсэурэ тильепкъэгъухэри цыф зэхахъэхэм ягуац. Шапсигъэхэм мы тофигъум къыдирахъэштагь. Шыхъэлэхъо лакъо щэ зэхэхъэхъах, икыгъэ ильэсэм пшьэрэлтэу зыфагъэуцжыгъагъэхэм янахыбэр агъэцкэгъах. Ныбжыкъэнхэм

Къанэкъохэм къалэу Шъачэ щызэукаинхэу къыхахыгъ.

Къэбэртэе-Бэлькъар Республиком и Лыхъягъагъэу Къанэкъо Арсен Интернетым къызыхъэуухыгъэ сайтим къызэрэшилорэмкэ, мытэ яшнэрэу Къанэкъо лакъо илъякъохэр зэукаинхэу. «Сигуапэу хэзгъэунэфыкынэу сифай лэкъо зэхахъэхэм ныбжыкъэнхэм мэхъанэшхэ зэялэрэ, — къылуагъ Аарен. — Ахэм блэкыгъэ ильэсэм пшьэрэлтэу зыфагъэуцжыгъагъэхэм янахыбэр, адигэ орэхэр къауагъэх, зэльашаэрэ орэдьиуу Дзыбе

Адыгагъэм уихэгъэгү шуу пльэгъунри, уинидэльфыбээ бгээлэпэнри, уильэпкъ тарихъ зэбгъэшэнри, уикультурэ хэбгъэхъонри къыхелытэх. Ахэр зэкэ унэгъо къоцым къыщежъэхэу, сабыхъэм яцыкъуом къыщуублагъэу арагъашэхэм, лъэпкъ шэн-зэхэтикъэхэри пшымыгъупшэнхэу, тицыфыгъи къыщымыкъэнэу ельйтэ къэралыгъо тофигъэу, сенаторэу Къанэкъо Арсен.

Итээхъем тофигъэу уафхэумэ, гьогу занкэ тепщэхэм, хэуконоыгъэхэр ашыкъыщхэп. Сэшшхъэкэ си гу къэкъыжы си-кэлэгъум сакыбкэ сиунагъо зэрэдэтым сиээригъэгушоштыгъэр. Нахъижхэм афэд тыхунэу тыфэягъ, тыхуукъомэ, тыхынэрагъэтэрэзэйжыщтыр тшэштэгъ, аш тигуухэр къытэштыгъэх.

Хасэм тапэкэ унашую щаштэгъагъэхэр зэрэзэшуахыгъэхэм зэфэхъысжхэхэр Къанэкъо ашыгъэх. Яунагъохэр, ялахылхэр ягусэхэу хыгушъом зыщагъэпсэфыгъ. Лъэпкъ къашшохэр къашыгъэх, адигэ орэхэр къауагъэх, зэльашаэрэ орэдьиуу Дзыбе

Мыхъамет иорэдхэм ядэууцагъ. Мыш фэдэ зэхахъэхэм яшуаагъ къаклюу елтытэ Арсен. Адигэхэм зэралоу, лъэкъо хасэм узэхэгъэлэгъ. Лакъо зэрэптиэр, ылпэкэ зэрэлтэгъуатэр, ылжасэ зэрэбагъорэр якын цыф шаглахуу шыхъэлэфагъэрэ лытэныгъэрэ зытфэхээрэ аш зэрэхэхэр угу къегъэхъыжъ.

«Бэслтынэе пшыхэу Урысынэрэ Къэбэртаемрэ зэкоуционхэм зилахышиу хэзэшылхъагъэхэр зыщдгэгъэупшэнхэп. Джар къыдэхъумэ, дунаим тээрээтэйр хяаулын», — джащ фэдэ гупшигэхэр Арсен исайт къыщыриотыгъэх. Нэкъубгъор

хэу тоф ышэнхэрэм анэсигъэ зэхэгъэу тильэпкъ фэлэжъагъэх ыкли фэлажъэх, тицыфхэр къауухуумагъэх. Къэлакъеу къыткэхъуухъэхэрэм лъэпкъыр зэрэштим тицыхъэ тель.

Зыкыныгъэ зэрильтэйрэдээ. Лакъо джащ фэд, тээдээжъэу, тээзэгүруу, тицыфхэр дъэлэлтэхэу тээзэхтэм, тээзэшшы, лакъо ихъиши пхырызьицьыгъэхэр зыщдгэгъэупшэнхэп. Джар къыдэхъумэ, дунаим тээрээтэйр хяаулын», — джащ фэдэ гупшигэхэр Арсен исайт къыщыриотыгъэх. Нэкъубгъор

зыгъэхазыгъэр НЫБЭ Анзор.

ХэдзэкЮ объединением хэдзынхэмкЭ ифонд ахъщэу къихъагъэмрэ ар зэрагъэфедагъэмрэ яхылIэгъэ кIэух финанс отчетыр

**Политикэ партиеу ЛДПР-м – Урысыем и Либеральнэ-демократическэ партие
и Адыгэ регион къутам**

Яблэнэрэ зэIугъэкIэгъумкЭ Урысые Федерациием и Федеральнэ ЗэIукIэ и Къэралыгъо
Думэ идепутатхэм яхэдзын

Адыгэ Республикэр (Адыгеир)

Сомэ

Финанс отчетым исатыр		Сатырэм ишифр	Ахъщэр зыфэдизир	Къэзыгъэ- наф
	1	2	3.00	4
1	ХэдзынхэмкЭ фондым пстэумкли мылькоу къихъагъэр	10	205000,00	
1.1	ХэдзынхэмкЭ фондым изэхэщэн пае зэрагъэнэфэгъэ шыкIем тетэу ахъщэу къаIекIэхъагъэр	20	205000,00	
1.1.1	Политикэ партием /политикэ партием ирегион къутамэ/ кандидатым иунэе мыльку	30	200000,00	
1.1.2	Къэзыгъэльэгъогъэ политикэ партием кандидатым ахъщэу къыфыхигъэкыгъэр	40	0,00	
1.1.3	Цыфхэм ятынхэр	50	5000,00	
1.1.4	Юридическэ лицэхэм ятынхэр	60	0,00	
1.2	2014-рэ ильэсэм мэзаем и 22-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 20-р зытетым ия 71-рэ статья ия 2-рэ, ия 4-рэ, ия 8-рэ Iаххэм, 2002-рэ ильэсэм мэкьюгъум и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 67-р зытетым ия 58-рэ статья ия 6-рэ пункт адиштэу хэдзынхэмкЭ фондым мылькоу къихъагъэр	70	0,00	
1.2.1	Политикэ партием /политикэ партием ирегион къутамэ/ кандидатым иунэе мыльку /къэзыгъэльэгъогъэ политикэ партием кандидатым ахъщэу къыфыхигъэкыгъэр	80	0,00	
1.2.2	Цыфхэм ямыльку	90	0,00	
1.2.3	Юридическэ лицэм имыльку	100	0,00	
2.	ХэдзынхэмкЭ фондым щыщэу пстэумкли ахъщэу къафырагъэгъэзэжьыгъэр	110	5000,00	
2.1	Федеральнэ бюджетым мылькоу агъекIуагъэр	120	0,00	
2.2	Шапхъэу щыIэхэр аукъозэ къаIукIэгъэ ахъщэу зэрагъэгъэзэжьыгъэр	130	0,00	
2.2.1	Ахъщэ зытын фимытхэм е ахъщэр зератыгъэр къэзыушыхъатырэ тхылъым ищыкIэгъэ къэбархэр изымытхагъэхэм мылькоу къафызэкIагъэклюжьыгъэр	140	0,00	
2.2.2	Юридическэ лицэхэу ахъщэ зытын фимытхэм е ахъщэр зератыгъэр къэзыушыхъатырэ тхылъым ищыкIэгъэ къэбархэр изымытхагъэхэм мылькоу къафызэкIагъэклюжьыгъэр	150	0,00	
2.2.3	Шэпхъэ анахь лъагэм шъхъадэкIэу къаIекIэхъэгъэ мылькоу афызэкIагъэклюжьыгъэр	160	0,00	
2.3	Зэрагъэнэфэгъэ шыкIем тетэу къаIекIэхъэгъэ ахъщэу зэрагъэгъэзэжьыгъэр	170	5000,00	
3.	Пстэумкли ахъщэу агъэфедагъэр	180	200000,00	
3.1	Хэдзаклохэм яIепекIадзэхэм яугъоин пэIуагъэхъагъэр	190	0,00	
3.1.1	Хэдзаклохэм яIепекIадзэхэм яугъоин къыхагъэлэжьагъэхэм аратыгъэ ахъщэр	200	0,00	
3.2	Телерадиокъэтыхъэр зэхээзыщэрэ организациехэр къызфагъэфедэхэзэ, хэдзынхэм япэшорыгъэшь агитации пэIуагъэхъагъэр	210	0,00	
3.3	Чэзыу-чэзыуо къыдагъэкырэ тедзэгъухэм яредакциехэр къызфагъэфедэхэзэ, хэдзынхэм япэшорыгъэшь агитации пэIуагъэхъагъэр	220	0,00	
3.4	Хаутырэ ыкIи нэмыхI агитационнэ материалхэм якъыдэгъэкынрэ яIекIэгъэхъанрэ атырагъэкIодагъэр	230	200000,00	
3.5	Цыфхэр жъугъэу зыхэлэжьэрэ Iофтхъабзэхэм язэхэщэн пэIуагъэхъагъэр	240	0,00	
3.6	Информационнэ, консультационнэ нэшанэ зиIэ IофшIэнхэм (фэло-фашизхэм) атырагъэкIодагъэр	250	0,00	
3.7	Зээгъыныгъэхэм атетэу юридическэ лицэхэм е Урысые Федерациием игражданхэм нэмыхI IофшIэнхэм (фэло-фашизхэм) афагъэцкIагъэхэм апэIуагъэхъагъэр	260	0,00	
3.8	Хэдзынхэм япхыгъэу нэмыхI хъарджэу ашыгъэхэр	270	0,00	
4	ХэдзынхэмкЭ фондым рагъэхъэгъэ мылькум тельтигъэу амыгъэфедэгъэ ахъщэу аш къинэжьыгъэр зэрагощыгъэр	280	0,00	
5	Отчетыр затыгъэ мафэм ехъулэу фондым мылькоу къинэгъагъэр (банкым къаритырэ справкэмкЭ ар къагъэшыпкъэжы)	290	0,00	

ЛъЭПКЬ ТЕАТРЭМ ия 80-рэ ИЛЬЭС ЙОФШИГЬУ

Щыненгъэм изэфхысыжыгъохэм хүгъэшагъэхэм уасу афэшигъэр хашыха-фыкыгъэу гум къенэжьы. Адыгэ Республика и ЛъЭПКЬ театрэу Цэй Ибрахимэ ўцэ зыхырэм ия 80-рэ ильэс Йофшигъу чъэпьюгъум и 20-м үублагь.

Нысэм хадэрэ орэмыплэхъу

Урысаем итхаклохэм я Союз хэтэу, республикэ гээсетэу «Адыгэ макъэм» пшъэдэктэйж зыхырэ исекретарэу Хурмэ Хусенэ ипье с техыгъе спектаклэу «Гошэмидэ инисэхэдакэ» пчыхъэзаххээм щеплъигъэх. Режиссерэу, Адыгэ Республика искүстсвэхэмкэ изаслуженнэ йо-фышэшхоу Емкүж Анзор ыгъэ-уцугъэ къэгъэлэгъоним иль-тэгъеуцо узынепишигъу къягъэх.

... Театрэм пышыгъэхэм ягу-пышсы зыщыгъэгъуаз тшойгъо зехаххээр рамыгъажъээ гушыгъэ-гүү тызыфхъугъэхэм яеплъи-кэхэр щыненгъэм дештэх.

Еплъыкіхэр

— Израиль тыкыкыгъэу Мыекуапэ зыщытэгъэпсэфы, — къя-лат Ацумыж эзшхъэгъусэхэу Азардинэ Сюзанэрэ. — Республика имэфкэ мафхэм та-хэлжъагь. Театрэм ипчыхъэзаххээ тигуалэу тыкыкыгъагь. Нэбгырабэ зереплъыщтым тегъе-гушо. Тинэуасэхэр, артист цэ-рыхээр тльэгъуаз.

Кфар-Камэ щыщ Ацумыж Налцыкэ аш иныбджэгъоу Мыекуапэ щыпсэурэ Хүнэ Аслын-ре а уахтэм «Налмэсэм» и Унэшко ичхэхапэ къыуухъагьэх.

— Сиклалэу Айбек хэкужым къэкохъыгъ, унагъо щызэрги-гъотохъыгъ Мэфхэхаблэ дэс, — зедэгүүшгэгъур лъегъекуате Ацумыж Налцыкэ. — Адыгэ театрэм икэгъэлэгъонхэр, лъэпкь орхдхэр зытхэгъээ дисхэр сэ-угоих, Израиль сзызыкъожкэ, тикъоджэгъухэр езгэллэплиштых. Оша, артистхэм уядэлүээ адига-бзэр зэхэпхы зыхыкүэ, лъэпкьгээ гъогоу къыкыгъагь, Израиль тисынэу къызыхэгъыгъэр, нэмийк къэбархэм нахышоу за-щыгъэгъуазэ.

ЛъЭПКЬ театрэм иартистхэу Кыкыл Юрэ, Джолэкью Рэшыдэ, Бэгэ Алкъэс къытфалотагъэм къыхэтхыгъэр театрэ шыненгъэм диштэу зэрэлтыгъуатэрэр артист. Адыгэ имароднэ артистэу Пэрэныкью Чатиберэ Устэ-кью Мыхуттаррэ апэрэ рядым итсынэхэм аштылэгъуазэх. Театрэмэх искусствэр зышогъэ-шэгъонхэмэ язэпхынагъэхэр щыненгъэм щыптынхэ зэрэ-фаем Ч. Пэрэныкью спектаклэр къизаухым къитетгүүштэй.

— Театрэм щыненгъэр къе-гъэлжъагь, — къитиуагь Чати-

бэ. — Театрэм цыфыр епли, елэжы. Кіэлэгэдажэм фэдэу рөгжаджэх. Щыненгъэм къерыгъе театрэу плытэ-ныр мытэрээз сепллы. Хурмэ Хусенэ ипье с непэрэ уахтэм фэгъэхыгъ. Цыфыр тэрэ-зэу зеклоним фегъасэ.

— Шулзэгъур щыагъ, щы, тапэки щынэшт, — зэдэгүүшгэ-гъэгъур Ч. Пэрэныкьюм лъэгъэ-клюатэ. — «Гошэмидэ инисэхэдакэ» къыхэзгэшгээр цыфым хэуконоигъээ зишикэ, изекуакэ зэрэмтэрээзир зыдишэхжынир, къыралорем едэун, хэхынлэшүүхэм афэклон зэрэфхаэр артист.

— Шу зэрэлэгъуаз ныбжы-кэхэр зы гъогум зэдэгтэхъагьэх. Сигуалэу сеплтыгъ, — къитиуагь зыцэ къетымыонэу къитэлэгъуаз пшъэшье ныбжыкэ ишгъэгъэм.

Ильэс Йофшигъур гъэшгэхъонышт

Адыгэ Республика и ЛъЭПКЬ театрэу И. Цэим ўцэ зыхырэм иржиссер шыхыалэу Кукэнэ Муратэ пэублэ гушыкээ зехаххэр къызээхүхыгъ, театрэм иныбджэгъхэм къафгушуагь.

Театрэм ихудожественне па-щэу Шхъэлэхъо Светланэ юби-леим зэрэлтэокхэрэм къитетгүүштэй. ЛъЭПКЬ театрэм илэгъоу, Урысаем изаслуженнэ артистэу, Адыгэ имароднэ артистэу Кыкыл Юрэ ильэс 80 зэрэхуазэр шэ-кыгъу мазэм и 25-м республике филармонилем щыхагъеунэ-фыкышт. С. Шхъэлахьом Кыкыл Юрэ фэгъэхыгъэ гушыкэ фабэ-

хэр къыуагъэх. Ленинград щеджэгъэ студирем ия 40-рэ ильэс театрэм щагъэмэфкышт.

Драматургзу Хурмэ Хусенэ ильэс 70-рэ зэрэхуазэр илэгъоу ипье с техыгъэу спектаклэр ЛъЭПКЬ театрэм зэрэшгээ-уцугъэм, авторын зэрэфэрэзэм С. Шхъэлахьом къатегүүштэй, рэзэнгъэ тхыль ритыгъ.

Кыкыл Юрэ ишыненгъэ театрэм зэрэритыгъэм иеплъыкэхэр къыриолгъэх. Псэ зыпты искүстсвэр аш гуки, псэки икпын-нэлнинхэм ашызэрхээ.

Урысаем итеатрэхэм ялофшигъэхэм я Союз икытамэу Адыгэ Республика щыненгъэм ипащэу, Урысаем изаслуженнэ артистэу, Адыгэ имароднэ артистэу Зыхъэ Заурбий, аш ялофшигъоу Къуиээ Нэфсэту ЛъЭПКЬ театрэм къыфгушуагъэх. Урысаем итеатрэхэм ялофшигъэхэм я Союз итхаматэу Александр Калягинир зыкэлтэхжыгъэ шуфэс тхылтыр ЛъЭПКЬ театрэм къыратыжыгъ. Къэгъэлэгъоныкэм пчыхъэзаххээм зэрэшлэлтиштэхэм А. Калягинир зэрэшгүүзэр тхыгъэ шыхигъеунэфыкышт.

Пшъашъэм

уугу егъу

«Гошэмидэ инисэхэдакэ» комедиен щыт. Пэрэныкью Чатибэ, Мещфэшу Нэдждэт, Цыккүшю Аслын, нэмийкхэм къызэртэ-лиягъэу, къэгъэлэгъоним уигъэшх къодырэрэп. Унагъор бгъэлэ-пленим, щыненгъэр къыбурулоним уфегъасэ.

Роль шыхыалэхэр къезышыхэрэ артистхэу Кіэмэш Разынет, Хурхакумэ Аскэрбий, Нэхэе Марджанэт, Къэбэхэе Анзор хъу-

гъэшгэгъэм юшшэху гуки ухащэ. Р. Кіэмэшыр къэгүүштэй зыхыкүэ, адьгэ унальор нэгум къыкыгъэ-уцо. Гуашэр нысэм зэрэфыштын фаем ургэгүүштэй. Психологизму къэгъэлэгъоним хэлтээр къыплигъээсэн ельэкти. А. Хурхакумэ икъашохэри, игүүшыаки къышырэ ролым дештэх, псэ къапельгэакэ.

Нашээ-шууэу зызышыгъэ пшъашъэу унагъо ихэе шлоигъор къыб-гурьонэу щыт. М. Нэхайм ролым анахьэу хильхагъэр къалэм щапуугъэ пшъашъэр къудажэм дэс унагъом нысэ зэрэфхэун ылъэкыщтыр артист. Пшэрхынаным, фэло-фашэхэм язэцкээн Марджанэт къыгъэлэх-бьюхээ, пшъашъэм иобраз ухеши, угу егъунэу чыпэ ургэгүүцо.

Къэбар нэпцхэм агъэлэх-хуугъэ унэгъо тхваша аш фэдэ къызээхуулгэхэр? Шу ылъэгъурэ калам дэклон зэримылтэ-кыгъэм нахь тхамыкэгъожыр гу къабзэ зиэ пшъашъэм унагъо зэримышгэхэр артист.

Бэрэкье Заремэ, Хъэлэштэ Саныет, Бэгъушэе Анзор ярхэм ямэхэнэ зэпчыж. Артистхэм къэгъэлэгъоним икупы къызээхуныкэм зэрэфэпагъэхэм къащебгэжэхэнэш, сэмэркью, кіэнэкэльэ нэшанхээр зэрэгэфедэхэр, зэфхыссыж-хэр зэршашырэ зэогъапшэх. Рэхьатыгъэм иобраз А. Бэгъушэе къызээхуурхы, угъэгъуазэ.

Ныбджэгъу шыгыкьэр щыненгъэм къышиоштэй. Унагъом ыкъо закьюо пшъашъэр къэзыштэй иныбджэгъухэм ярольхэр Ахымэт Артур, Мурэтэ Рустам, Болэкью Адамэ къызэршырэ шыким тинэлэрэ къоджэ псеукэ къегъэлжъагьо. Сэмэркъэумрэ шыгыкьэрэ зыхэль гупшисэмрэ уасэ афэпшинымкэ артистхэм уащыхъуээ охъу.

Щыкыагъэ ялэба?

Щыкыагъэр зэгурмыногъэм къыпкырэхы. Артистхэм гущы-лээр зэрэгэфедэрээм, нэпльэгъум мэхъянэу ратырэм, фэшхъафхэр зэфхыссыжхээ, щыкыагъэхэм уатегүүштэй уахтэ къыхэхэн фаем. Оредым хэлж гущыгъэр зэхэпхынхэ, къыбурулонхэ фаем. Адыгэ Республика щыненгъэм я Союз итхаматэу Александр Калягинир зыкэлтэхжыгъэ шуфэс тхылтыр ЛъЭПКЬ театрэм къыратыжыгъ. Къэгъэлэгъоныкэм пчыхъэзаххээм зэрэшлэлтиштэхэм А. Калягинир зэрэшгүүзэр тхыгъэ шыхигъеунэфыкышт.

Режиссерэу Емкүж Анзор, орэдышохэр зыусыгъэе Лосанэ Тимур, нэмийкхэм къэгъэлэгъоним ялофшигъэн лягъэлжъотэнэу, нахьыбэрэ ашалтэгъунхэ фаем.

«МТЫЛЬ Нурбий». Сурхэхэр зэхаххэм къыщытэхъигъэх. ЖакІмсыкъо А. З.

Зэхэзыщагъэр
ыкыи къыдэзы-
гъэкырэр:

Адыгэ Республика
кэлэпкъ
Йохэмкээн, Икыыб
къэралхэм ашы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адьрээ
зэпхыныгъэхэмкээн
ыкыи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкээн и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стянинскэр, 236

Редакциер
зыдэшыэр:
385000,

къ. Мыекуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шыхыалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэхыжь зы-
хыэрэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхыты-
гъэр:

Урысам Федерацием
хэутын Йохэмкээн,
телерадиокъэтын-
хэмкээн ыкыи зэллы-
гысийн амалхэмкээн
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гъэлоры-
шапл, зэраушыхы-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхытыр

ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкІмкы
пчъагъэр
3674

Индексхэр
52161
52162

Зак. 594

Хэутын
уздыкІэтхэнэу щыт
уахтэр

Сыхытыр 18.00
Зыщаушыхыты
уахтэр

Сыхытыр 18.00

Редактор
шыхыалэм
Дэрбэ Т. И.

Редактор
шыхыалэм
игуадзэр

МэшлІэкью С. А.

Пшъэдэхыжь
зыхыэрэ
секретарыр

ЖакІмсыкъо

А. З.

